

Hüseyn Cavid yazdığı şeirləri əzbərdən bilmirmiş. Müşfiq isə onun şəxsiyyətini də, yaradıcılığını da çox sevirmiş. Sual verirlər ki, Cavidin hansı şerini əzbərdən bilirsən? Müşfiq suala sualla cavab verir: deyin, hansı şerini əzbərdən bilmirəm?

Mən bu maraqlı xatirəni bir görüş zamanı mərhum xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadədən eşitmisəm.

Deyirdi ki, mən də əzbərdən bilmirəm. Yerdən qalxıb onun şerini əzbər dedilər.

Bu misalı yeri gəlmişkən gətirdim. Zəlimxana sual versələr ki, Bəxtiyar müəllimin hansı şerini əzbər deyə bilərsən? O, Yunus İmrədən tutmuş (məni də gözüne qatmaqla) bugünkü şairlərimizə qədər, onların hərəsindən öz seçdiyi çoxlu nümunələri sinədən deyər. Bu, təkcə qabiliyyət deyil, istedadı. Təkcə hafizə deyil, estetik zövqü. Təkcə maraq deyil, bilikdi. Bəlkə də onun genlərindən gələn və nəsil-dən-nəslə keçən irsiyyət amili kimi, azərbaycançılıq, türkçülük dünyagörüşü ilə bağlı insani keyfiyyətdi...

Zəlimxan Azərbaycan - türk dilində şifahi şeir almanaxıdır. O, başqa dilləri bilsəydi, yaqın ki, hafizəsində başqa bir sayt da açardı (mərhüm xalq şairi Rəfiq Zəkada da bu poetik keyfiyyət var idi).

Natiqlik sənəti də belədir. Natiqlər ictimai mühitdə yetişirlər. Şairlər isə doğulurlar.

Zəlimxan şairliyi ilə yanaşı, həm də gözəl natiqdi. Şeir oxuyanda, həm də özü-özünün aparıcısıdır. Zəlimxan Yaqub eyni vaxtda Zəlimxan Yaqubu üçüncü bir şəxs kimi dinləyicilərə təqdim edir. Bəlkə bu, onun natiqliyindən gəlmə nitq mədəniyyətinin təzahür formasıdır? Bəlkə də dastançılıqdan, xalq yaradıcılığından qaynaqlanan şifahi ədəbi vasitələrdəndi?

Hörmətli qələm dostum, sən şairliyində gördüyüm bu təbii ruhi çalarlar, ifaçılıq sənətində də bütün poetik rəngləri ilə parlaq şəkildə özünü göstərir. Bax, bu mənada oxucularla görüşdə şair ancaq şeir oxumur, onlara poetik töhfə, ovqat da bağışlayır.

Sənin ədəbi yaradıcılığın de-

mək olar ki, mənim gözlərim qarşısında yarandı və indi də bu ahənglə davam edir. Borçalıdan Bakıya köçüb qərarlaşandan sonra bizim ilk görüşümüz oldu.

İlk dəfə Milli Məclisə deputatlığa namizədliyini irəli sürəndə, mənim vəkilliyimi də təsdiq elətdirdin. O vaxtdan indiyə qədər biz bir çox tədbirlərdə, görüşlərdə, səfərlərdə bir yerdəyik və bunlar mənim ürəyimdəndi.

İlham dolu ürəklə

Bir-birinin ardınca mətbuatda çap etdirdiyin şeirlər, kitablar, poemalar, dastan-romanlar, ayrı-ayrı çıxışlar və verdiyin bəyənətlər ədəbiyyatımıza, ictimai mühitimizə yeni bir nəfəs, istedadın, ictimai xadimin gəldiyini xəbər verirdi. Sən artıq görünürdün.

Deputatlıq illərində və indinin özündə də əfv komissiyasının üzvü kimi sənin humanist və xeyirxah olduğunu sənin seçicilərlə yanaşı, biz qələm dostlarının da gördük və sevindik.

Unudulmaz xalq şairi Osman Sarıvəllinin yubileyinin keçirilməsində müstəsna xidmət göstərdin. Əslində bu, şair kimi də, Milli Məclisin üzvü kimi də özündən əvvəlki ustad sənətkarlara, onların ədəbi irsinə hörmət və ehtiram nümunəsiydi. Yaqın sağ olsaydılar, həmişə ustad deyə qiymətləndirdiyin Aşıq Kamandar da, Aşıq Gülməmməd də səndən razı qalardılar. Axı onlar sənin uşaqlıq illərindən bəri Osman Sarıvəllini yaxşı tanıyır və məclislərdə onun yazdığı qoşmaları, gəraylıları həvəslə oxuyurdular.

Bu insansevərliyin, həyata bağlılığın nəticəsiydi ki, ulu öndərin xatirəsinə həsr etdiy "Böyük ömrün dastanı" poemanı ədəbi ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirildi, bir neçə dəfə ayrıca kitab şəklində Bakıda və Türkiyədə nəşr olundu.

Milli Akademik Dövlət Teatrında poemanın səhnələşdirilmiş tamaşasına bir yerdə oturub baxırdıq. Və səni təbrik edib öpdüm. Əsər bədii dəyərinə və ictimai tutumuna görə ədəbi hadisəydi.

Lirik şeirlərin də sənin özünə oxşayır. Hərəsi ayrıca avtoport-

retidi. Lakonik, rəvan, axıcı bir dillə insanı yaşamağa, həyatın ən əziz anlarını duymağa və dünyanın gözəllikləri önündə heyranlığa çağırır.

Mənim də yaxşı tanıdığım və dastanlarını televiziya ekranlarından məmnuniyyətlə seyr etdiyim ustad Saraclıya həsr etdiy dastan - romanı və xalq yazıçısı Elçinin ilhamlı müqəddiməsini oxudum və kitabın müzakirəsi zamanı öz fikirlərimi bölüşdüm.

Yaradıcılıq gecəndə sənə həsr etdiyim "Sazı Zəlimxan köklədi" şerimi də dedim. Oğlunun ad günündə gəlib bizim evdə saz çaldığına, bununla da gözəl ovqat yaratdığına görə bu da mənim böyük qardaş minnətdarlığım idi.

Sən geniş mütaliə ilə məşğul olan tədqiqatçı yazıçılarımızdansa. Böyük ədəbiyyatın başqa yolu yoxdu.

"Azərbaycan" jurnalının üç nömrəsində çap olunan və tezliklə ayrıca kitab şəklində nəşr edilən "Peyğəmbər" poemanı belə tədqiqat əsərlərindəndi. Peyğəmbərdən yazmaq həm də türk-islam tarixindən yazmaq deməkdir. Onu da deyim ki, Peyğəmbər mövzusunda girişməyin özü belə böyük hünər istəyirdi.

Yaxşı bilirsən ki, ərəb yazıçılarından və tədqiqatçılarından tutmuş bizim Nizamiyə və Füzuliyə qədər, eləcə də fransız yazıçısı Volterdən, amerikalı İrving Stouna, Hüseyn Cavidə, müasir müəlliflərə qədər bir çoxları Məhəmməd Peyğəmbərin həyatını öyrənmiş, pyeslər, poemalar, romanlar, monoqrafiyalar yazmışlar. Bu, heç də o demək deyil ki, daha yazılmamalıdır. Əksinə, VII əsrdən bu yana bəşəri fikri zənginləşdirən, tədqiqatçıların hesablamalarına görə bir milyarddan artıq insanın qəlbinə yol tapan dahi bir şəxsiyyət haqqında bəlkə hər əsrdə böyük söz deyilməlidir.

Əzizim Zəlimxan, bu yubiley məqaləsini yazanda, hələ yeni, 2010-cu ilin lap əvvəliyidi. Böyük ədəbiyyata gedən yolda yeni uğurlar!

Nəriman HƏSƏNZADƏ